

Umumi Türk ve Asya tarihi sahisi için on senelik plan

Bu mevzuu Fakültemizde tarih tdrisinin minmüzdeki manzumemizde de diğer akademik ilim kollarını gelişme imkânlarını gözünde bulundurmak üzere ele alıyorum. "On senelik plan" mevzuu bize her kürsü mensuplarının kendi sahalarında inkişâfi nasıl taşavvur ettiklerini öğrenmek maksâdiyle, yani bir nevi anket şeklinde ortaya atıldığını zannediyorum. Bu yüzden tasavvurlarda kendimizi sıkıyalım. Tasavvurların tahakkunda engel olacak manialar zaten mevcutur ve olıcaktır, biz kenidiniz onlardan birisi olmıyâlim.

1-Evvel tarih tdrisatının siklet merkezini son çağ'a ve müsir tarihe doğru kaydirmak lazımdır. Çarp üniversitelerinâm kiyâsen biz bu hususta çok geri kalmışızdır. Hatta 1957 senesinde New York'ta toplanan Amerika Tarih Cemiâeti kongresinde "Türkiyede tarihin ancak mazrutiyyete kadar geldiği kâmaatîmândır mukim hâkim hâdmıgım, hele 1950 senesinde başlıyan çok partili demokrasi devrinin tarihi asla tarih mevzuu telâkki edilemeyeceğî" kanaati hâkim olduğu söylenerek alay edildik. Biz kendi iç inkilâpimizla birlikte, Koreye ne için gittiğimizi, bunun neticelerini, İsrail'in nasıl kurulduğunu ve gelişmesi tarihini, Vahhabîliğin tarihini ve bugünkü durumunu, Afrikenin müsir tarihini, Hindistan, Pakistan, Indoneziya, Malaya Yarımadasında kurulan devletleri, Millî ve "îzîl  in'in tarihini ve bugünü, ikinci Çihan Harbinin çihân tarihinde görülen evâkibini çok yakından ve ilim mevzuu olarak öğrenmek, talebe, doktora ve doçentlik tezleri sıfatıyla bu gibi müsir tarih mevzuları üzerinde çalışmak mecburiyetindeyiz. Hiç şüphe yok, ki önumüzdeki on sene zarfında eski Türk tarihi, Selçuklular,  âmlılar, İslâm milletler ve Avrupa tarihi üzerindeki çalışmalar da da genişleyecektir, yakın ve müsir tarihi çok yakından öğrenmek yoluna girmekle biz ötekilerini ihmâl etmiş olmayız.

2-Tarih tdrisatı şimdîye kadar olduğu gibi araştırmâsız devam edemez. Ünümüzdeki on yılda biz bu araştırma yoluna tam olarak girmeliyiz. Tüzüğü 8 senedâmmâhamî önce Fakültemizce kabul olunduğu halde hala Senato'dan çıkmayan "Umumi Türk ve Asya tarihi Enstitüsü" bu sene mutlaka kurulmalı ve faaliyete geçmelidir. Tarih tdrisatının merkezi olan Türkiye târîhi, Ortaçağ İslâm tarihi, Selçuklular, memlüklär, Akdeniz ve Ortaârâk kavimleri tarihi ile birlikte ele alın bir araştırma müessesesi, bir "Türkiye ve yakın ârâk" tarihi Enstitüsü" kurmâmız lazımdır. Buna da bu sene den geç kalmadan başlamalıyız. Türklerin tarihte Büyük Okyanuntan Atlantik,  imal Buz denizleri ile Hind de denizler ve Çava arasındaki cevelânlarının tarihini bir tek "tarih enstitüsü" çerçevesinde tetkik etmek imkânsızdır. Türk tarihini eski  in ve Hind kaynaklarından ve Ortaasyada hafiyatta ortaya çıkan eski ölmüş Asya dillerinden öğrenmek işi başka, Osmanlıların Akdeniz sahalarındaki faaliyetlerini Latin ve Grek dillerinde yazılan kaynaklardan, enedik ve Geneviz arşivlerinden öğrenmek yine başka bir iştir. Halbuki  âmlı tarihinin Avrupa sahâsı vardır. Onu da bir "Balkan ve Doğuavrupa tarihi Enstitüsü" nün araştırma ssası yap-

mak zorlukları vardır. Ve bu işe Fakültemizce girişilmiştir. Bu vaziyette Türkîye ~~enstitüsü~~ ^{Yakın} Şark tarihini bir enstitü ~~enstitülerim~~ araştırmaları mevzuu kilmayı geçiktirmemiz hiç te ~~ciz~~ olmaz. Belki de bu göze çok çarpan bir kusurumuz söyleşektir. Halbuki tarih tadrısatının başka mücerred mevzuları vardır. Tarihte usul, tarihi coğrafya, paleografi, numizmatik, arşiv bilgisi, bunları da umumi tarihin diğer, ve daha ~~önden~~ şimdiden sayılacak çok mevzuları bir "Umumi Tarih Semineri" mesai mevzularını teşkil edecektir. Bütün bu enstitü ve seminerlerin çalışmalarını dağınık hâle bırakmayıp, mesela Londra Üniversitesinde olduğu gibi bir tarih mektebi, bizce belki "Tarih müesseseleri zümre Birliği" vücuda getirmek, ~~enstitülerim~~ bu enstitülerin kütühanelerini tek bir elden idare etmek, tadrısatın tanzimi, araştırmalarını planlaştırılması gibi mühim işler bu zümre birliğine yükletiliirdi.

3-Zümrümize çok yakın olan bir müessesede "İslam Araştırmaları Enstitüsü"dür. Bu müessesede İslam ilimleri, Kur'an, ^{ve} Hadis, Fıkih gibi bilgilein ve İslam milletlerinin ~~bugünkü~~ eski ve ~~mu-~~sır müstererek kültürlerini, bilhassa bugünkü hayatlarını öğrenecektir. Tadrısti için "İslam ilimleri ve medeniyeti Kürsüsü" kurmak Fakültemiz tarafından kabul edilmiştir, ^{enstitü} oda sırasını beklemektedir. Bu enstitü tüzüğünün tertibinde ve mucib s̄ubepleri layihesinde vâkih olarak belirtildiği gibi İslâmın kültürünü, ilimlerini ve müesseselerini ni öğreticek, bu yolda arastırmalarda bulunacaktır. Bu bakımdan bu Enstitü yalnız Fakültemizin mali değil, Fakülteler arası bir müessesedir. Genel idare heyeti ~~en~~ yalnız bizden değil diğer Fakültelerdeninden teşekkül etmek tedīr. Bu bakımdan bu enstitü bir gün Fakültemizden ~~en~~ teşkilat itibarıyle de ayrıla bilir. Fakültemizde İslâmın siyasi tarihini, Hâqîlî'ri ve İslâm deniz kuvvetleri tarihini bu enstitüye değil, ^{ve} Ortaçağ tarihinin tadrıst mevzuu yapmak yoluna girmīsizdir ve bu yol doğrudur. Siyasi tarih "Türkîye ve ^{Yakın} Şark tarihi Enstitüsü"nün mesai mevzuu olmalıdır. Bizim "İslam Araştırmaları Enstitüsü"nde bir gün mesela "ahor Üniversitesinde olduğu gibi isha ziyade hukuk, yâhi İslâm hukuku tarihi siklet merkezi" olursa bu enstitü daha ziye hukük tarafına kaya bilir.

4-Türk ve Türkîye tarihi sahnesindaki tadrısta ve araştırmalar için ~~minen~~ kaynakların ~~yazılılığı~~ dilleri meselesini de düşünmek zorlukları vardır. Çinoloji ile Hindoloji ^{en} Ankara Üniversitesinde müstakil filoloji enstitüleri kurmak yoluna gidilmiştir. Biz ise bu iki dili ve kültürümü Türk tarihi ile muvâzi ve ona yardımcı olarak ele almışızdır. Denge Türkîye için her üniversitede ^{çin} Çinoloji ve hindoloji enstitüleri kurmak, vidaları, tauist felsefe kaynaklarını öğrenmek yoluna gidilemez. Buna ne imkan ve ne de lüzum vardır. Balkan ve Doğu Avrupa Enstitüsü dahilinde slavistik öğretildiği tako'dır da Umumi Türk ve Asya tarihi kursusunda ve enstitüsünde rusçayı ~~en~~ sîrf tarih tatkîki için ayrıca okutmak zorlukları kalıcıktır. Zannederim Fakül-

temizin filoloji bölümünde arpça ile farsça yanlış olarak "Şark dilleri", "Şarkiyat" ismi yerine bri "Sami dilleri ve Arap filolojisi", diğer "İraniyat" Enstitüleri ve kursulleri kırıkkale yoluna, yani normal yoluna girir se tarih, Türkiyat ve felsefe bölümleri için de müsterek bir dil Öğretme merkezlerinden ikisi olacaktır, fakat tarih böyle bir gelişmede hâlinde dahi arpça ve farsça için sırf tarihi kaynakları öğretmek için kendisine ayrı dersler istiyecektir. Ortaçağ ve ona dahil Bizans tarihi için Latin ve Grek dilleri öğrenmek zorlukları vardır. Bu hususta Ortaçağ Kürsüsü ve "tasavvur ettiğimiz" "Türkiye ve Yakın Şark Enstitüsü" tarihçiler için ayrı dersler ayrılmazı hususunda klasik filoloji enstitüsü ile işbirliği yapacaktır. Ben Princeton Üniversitesi içinde kursülerin yardımçı dilleri öğretten entütülerle güzel işbirliği yaptıklarını gördüm. Bu bizim için de lazımdır. Biz dilleri ayrı bir itinâ ile Öğretmeden Fakültemizde tarih tdris ve araştırma işlerini ilerletmemeyiz. On yıllık plana bu husus ciddî olarak düşünülmelidir.

5-Umumi Türk ve Asya tarihi kürsüsüne gelince bunu Önümüzdeki on sene zarfında bes ders olarak inşâf etmesini temine çalışmalıyız:

- 1) Altay kavimleri tarihi ve İslâmdan önceki Türk tarihi,
- 2) İslâm devrinde mmâmm ve âsimizda Ortaasyada mâm ve Doğu Avrupa Türk kavimlerinin hâsiâtı,
- 3) Asya kavimleri tarihi, mmâmm ve Sibirya kavimleri
- 4) Çin ve Japonya.
- 5) Hindistan.

On sene zarfında yapılacak işleri ilk üç, ikinci üç yıl ve dört yıl olmak üzere üç devreye tâksim ederek çalışmak müâsip olur. İlk üç senede âsistânlar, bugün mevcut olan İslâm devri ve müsir tarih için tahsis edilen mmâmm İslâmdan önceki devir, mmâmm Aya kavimleri tarihi, Çin mmâmm tarihi ve Moğollar, Çinam ve Japonia tarihi, Hind ve eski Ortaasya irâncaları (Soğd, Tohar, Hoten ve Horezm dilleri ve kavimleri) olmak üzere beş âsistân yetiştirmeli. İkinci üç yılda bu sahâlerin doçent yetidiirler. Kalan dört senede mmâmm dersleri idare edecek profesörler devirler için bir profesörlük ve Hindçe (A Sanskrit ve Urdu) için bir uzman, qince için bir uzman yahut doçent bulmak zorlukları vardır. Yani ilk üç senede bu kürsü umumi Türk tarihi için iki profesör, bir umumi Türk tarihi doçent, qince ve hindçe uzmanları ile altı âsistân ile idare edilebilir.

6-Türk tarihi sahâsindaki araştırmalarda gârpli alimlerle işbirliğini mmâm ve Umumi Türk tarihi için Önümüzdeki sômester için mmâmm bu mevzularla uğraşan iki müsteşrik davet edilemidir. mmâm Çin ve Hind tarihleri için Formoza hükümeti ile Pakistan hükümeti birer profesör göndermek niyetindedirler.

7-Gerek celb edeceğimiz tdris elemânları için talebe ve gerek âsistân

yetiştirmek için burs meselesini hemn bu sene hâlletirmek lazımdır. Bu burs dikkati çeker olğude olmazsa çince, hindçe, rusça, latince ve eski grecce, arapça ve farsça diller için elemân bulunamaz. Bu sene ilk iki sâmm sâmester talebesine bu nâqiz burâhi verilmedi. Bursu ancak bisinci sâmesterden sonra verecek olursak mâm faydası olmaz. Maksad talebe ve asistan olacak ilim meraklısı genelleri celb etmektir. Bu hususxa ~~mihmânmâyîm~~ Senato-nun dikkatini çekmek gereklidir.

(gerekten diğer mühim)

8-İn 10 sene zâtfında geliştirilmesi ~~yâmmak~~ iş yayın iâsidir. Mevcut "Dergi"yi bir Yakın Şark ve Türkiye, diğer Asya ve umumi Türk tarihi olmak üzere iki sahaya ayırrak genişletmek lazımlı gelecektir.

9-On sene zârfında alısmâmız icab eden bir isimiz de ~~yâyinlarımızı~~ Garp dillerinde de yapmak olacaktır. Profesörler maaşı kadar maş alan, muhtelif garp dillerinde ilmi eserleri hazırlayıp, tabi işlerine de baka bilecek bilgin mütercimler bulundurmak lazımdır. Bu olmazsa biz Garp ilim ailesine intisap edemeyiz.

Prof. Zeki Velidi Togan

8 Nisan 1961